

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr. 2024-74-3B
Rīgā

06.02.2025.

Nr. 6-6/7

[Personai A]
[e-adrese]

Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldei
kanc@latgale.vp.gov.lv

Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldes
Dienvidlatgales iecirknim Daugavpilī
kanc@latgale.vp.gov.lv

Dienvidlatgales prokuratūrai
Dienvidlatgale@lrp.gov.lv

Par kriminālprocesā veiktās aizturēšanas tiesiskumu un samērīgumu

Tiesībsargs saņēma [personas A] 2024. gada 9. novembra iesniegumu (reģistrēts 11.11.2024 ar Nr. 1728) par nepamatotu aizturēšanu kriminālprocesā.

Ar tiesībsarga 2024. gada 11. decembra vēstuli, reģistrēta ar Nr. 6-4/41, iesniedzēja tika informēta, ka tiesībsargs pieņēma lēmumu par pārbaudes lietas ierosināšanu par veiktās aizturēšanas kriminālprocesā Nr. [...] nepieciešamību un samērīgumu.

Pārbaudes lietas ietvaros tiesībsargs vērsās pie Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldes Dienvidlatgales iecirkņa Daugavpilī ar lūgumu atsūtīt krimināllietas Nr. [...] materiālu kopijas daļā, kas attiecas uz iesniedzējas aizturēšanu kriminālprocesa ietvaros. Pēc iepazīšanās ar krimināllietas Nr. [...] materiāliem daļā par aizturēšanu, kā arī tiesību aktu un tiesu prakses izpēti, tiesībsargs sniedz šādu atzinumu. Vienlaikus tiesībsargs informē, ka ievērojot Kriminālprocesa likuma

(turpmāk – KPL) 375. pantā nostiprināto izmeklēšanas noslēpumu, tiesībsargs savā atzinumā atreferēs tos krimināllietas materiālus, kas nerada risku negatīvi ietekmēt izmeklēšanas intereses.

Faktiskie un juridiskie apstākļi

[1] Kā izriet no lietas faktiskajiem apstākļiem, tad 2023. gada 28. aprīlī Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldes Dienvidlatgales iecirknī tika uzsākts kriminālprocess Nr. [...] par iespējama Krimināllikuma 180. panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu (krāpšana nelielā apmērā), ko 2023. gada 2. aprīlī veikusi nezināma persona.

Kriminālprocesa ietvaros, iegūstot ziņas par atsevišķiem faktiem, kuri deva pamatu uzskatīt, ka iesniedzēja ir izdarījusi minēto noziedzīgo nodarījumu, tika nosūtīts procesuālais uzdevums iesniedzējas nopratināšanai, kas netika izpildīts, jo iesniedzēja pēc deklarētās dzīvesvietas nebija sasniedzama. Tāpēc iesniedzēju izsludināja meklēšanā dzīvesvietas noskaidrošanai.

Kriminālprocesa ietvaros izmeklētājs ieguva informāciju, ka iesniedzēja 2024. gada 24. septembrī ir reģistrēta lidojumam no lidostas "Rīga" uz Krakovu, Polijā, pēc kā iesniedzēja 2024. gada 24. septembrī lidostā "Rīga" saņēma pavēsti 2024. gada 30. septembrī ierasties pie procesa virzītāja Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldes Dienvidlatgales policijas iecirknī liecību sniegšanai, ar norādi, ja nav iespējams ierasties norādītajā laikā, tad par to telefoniski viņu informēt.

Saskaņā ar izmeklētāja dienesta ziņojumu 2024. gada 24. septembrī izmeklētājs saņēma iesniedzējas telefona zvanu, kuras ietvaros iesniedzēja iztaujāja izmeklētāju par ierašanās iemesliem. Sarunas laikā iesniedzēja atteicās ierasties uz viņai norādīto policijas iecirkni nopratināšanai pēc atlidošanas no Krakovas, kā arī atteicās ierasties jebkurā citā policijas iecirknī. Līdz ar to iesniedzējas prombūtnes laikā ārvalstīs izmeklētājs nolēma iesniedzēju aizturēt viņas atlidošanas brīdī no ārvalstīm procesuālo darbību veikšanai.

2024. gada 26. septembrī plkst. 23.35 Valsts policijas darbinieki no Rīgas reģiona pārvaldes Lidosta "Rīga" iecirkņa veica iesniedzējas aizturēšanu, paskaidrojot, ka iesniedzēja ir izsludināta meklēšanā aizturēšanas nolūkos. Iesniedzēja saņēma izrakstu no likuma par aizturētā tiesībām un pienākumiem un tika nogādāta lidostas "Rīga" iecirknī. Pēc kā iesniedzēja 2024. gada 27. septembrī plkst. 1.27 tika ievietota Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Īslaicīgās aizturēšanas birojā.

2024. gada 27. septembrī plkst. 12.30 Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Īslaicīgās aizturēšanas birojā izmeklētājs veica iesniedzējas nopratināšanu, kas beidzās 2024. gada 27. septembrī plkst. 13.00. No Īslaicīgās aizturēšanas vieta iesniedzēja tika atbrīvota 2024. gada 27. septembrī plkst. 13.45.

2024. gada 8. oktobrī iesniedzēja vērsās ar sūdzību pie uzraugošā prokurora, lai izvērtētu visu iesaistīto amatpersonu atbildību, rīcību un profesionalitāti šajā kriminālprocesā, uzskatot, ka aizturēšanas rezultātā ir notikusi nesamērīga iejaukšanās iesniedzējas personīgajā dzīvē.

Ar Dienvidlatgales prokuratūras prokurores 2024. gada 6. novembra atbildi iesniedzēja tika informēta, ka viņas sūdzība ir noraidāma kā nepamatota, jo iesniedzēja atteicās ierasties Valsts policijas Latgales reģiona Dienvidlatgales iecirknī atsevišķas procesuālās darbības veikšanai, līdz ar to bija pamats piemērot procesuālo piespiedu līdzekli – aizturēšanu. Tāpat prokurore norādīja, ka ir ievērots aizturēšanas termiņš, tās kārtība un procesuālā noformēšana saskaņā ar KPL nosacījumiem. Līdz ar to prokurore secināja, ka iesniedzējas sūdzība par procesa virzītāja rīcību, aizturot iesniedzēju, nav pamatota. Šis prokurores lēmums lietā ir galīgais.

[2] KPL 242. panta pirmā daļa paredz, ka kriminālprocesa nodrošināšanai personas tiesības var ierobežot ar šādiem procesuālajiem piespiedu līdzekļiem: 1) aizturēšanu; 2) ievietošanu ārstniecības iestādē ekspertīzes izdarīšanai; 3) piespiedu atvešanu.

Atbilstoši KPL 263. pantam aizturēšana ir personas brīvības atņemšana uz laiku līdz 48 stundām bez izmeklēšanas tiesneša lēmuma, ja pastāv aizturēšanas nosacījumi, kas definēti KPL 264. pantā. KPL 62. panta pirmā un otrā daļa nosaka, ka aizturētais ir persona, kura likumā noteiktajā kārtībā īslaicīgi aizturēta, jo atsevišķi fakti dod pamatu uzskatīt, ka tā izdarījusi noziedzīgu nodarījumu. Persona aizturētā statusu iegūst ar faktiskās aizturēšanas brīdi.

Par personas aizturēšanu sastāda aizturēšanas protokolu, savukārt par aizturētā atbrīvošanu sagatavo atbrīvošanas protokolu (KPL 266. un 269. pants).

Tiesībsarga vērtējums

[3] KPL 245. panta ceturtdā daļa paredz, ka lēmumu par personas aizturēšanu nepieņem. Tomēr tas vien nenozīmē, ka personas aizturēšana nav jāmotivē, jo par aizturēšanu raksta aizturēšanas protokolu.

Saskaņā ar KPL 266. panta pirmo daļu personas aizturēšanas vietā vai pēc aizturētā nogādāšanas aizturēšanas telpās amatpersona, kura izdarīja aizturēšanu, nekavējoties raksta aizturēšanas protokolu. Protokolā norāda: 1) kas, kad un kur izdarījis aizturēšanu; 2) par kāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu notikusi aizturēšana; 3) kāpēc un kas aizturēts; 4) kādā stāvoklī ir aizturētais, kāds ir viņa ārējais izskats un kādas ir viņa sūdzības par veselību; 5) kāds ir viņa apģērbs; 6) vai ir veikta personas pārmeklēšana un kas ir atrasts; 7) kādi dokumenti, priekšmeti, nauda un citas vērtības atrodas pie aizturētās personas; 8) aizturētā sniegto paskaidrojumu.

No krimināllietas Nr. [...] materiāliem pievienotā iesniedzējas aizturēšanas protokola attiecībā uz aizturēšanas motivāciju (KLP 266. panta pirmās daļas 2. un 3. punkts) redzams, ka iesniedzēja aizturēta saistībā ar Krimināllikuma 180. panta pirmo daļu (aizturēšanas protokola 5. punkts), bet sadaļā “aizturēšanas pamats” (aizturēšanas protokola 4. punkts) norādīta KPL 264. panta pirmā daļa, neatreferējot precīzu punktu. Līdz ar to no aizturēšanas protokola nav izsecināms, kāpēc iesniedzēja tika aizturēta.

Kā izmeklētājs norādīja savā dienesta ziņojumā, un uz ko savā atbildē iesniedzējai atsaucās arī uzraugošā prokurore, tad iesniedzēja tika aizturēta procesuālo darbību veikšanai, jo iepriekš atteicās ierasties uz nopratināšanu pie izmeklētāja. Šajā sakarā tiesībsargs atzīmē, ka iesniedzēja savā iesniegumā tiesībsargam pauda pretēju informāciju, proti, ka pati iesniedzēja esot interesējusies par iespēju viņu nopratināt ģeogrāfiski tuvākā iecirknī, uz ko izmeklētājs esot atbildējis apstiprinoši. Tomēr tā kā tiesībsarga rīcībā nav citas ziņas, kas minēto apstākli varētu apstiprināt, un no krimināllietas materiāliem, tostarp prokurores atbildes, izriet pretējais, tiesībsargs savu novērtējumu izdarīs pēc tās informācijas, ko lietā apstiprina iepriekš minētie dokumenti.

[4] KPL 241. panta pirmā daļa paredz, ka procesuālā piespiedu līdzekļa piemērošanas pamats ir personas pretdarbība kriminālprocesa mērķa sasniegšanai konkrētajā procesā vai atsevišķas procesuālās darbības veikšanai, savu procesuālo pienākumu nepildīšana vai nepienācīga pildīšana. Procesuālo piespiedu līdzekļu piemērošanas mērķis ir procesuālās kārtības šī vārda plašākā nozīmē nodrošināšanas intereses kriminālprocesā, lai sasniegtu kriminālprocesa mērķi – efektīvu krimināltiesisko normu piemērošanu un taisnīgu krimināltiesisko attiecību risinājumu. Savukārt procesuālo piespiedu līdzekļu piemērošanas pamats ir faktu kopums, kas nepieciešams un uzskatāms par pietiekamu, lai piemērotu konkrēto procesuālo piespiedu līdzekli.¹

---

¹ Meikališa Ā. 241. panta komentārs. Grāmata: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniska monogrāfija prof. Kristīnes Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 668.-669. lpp.

Nemot vērā, ka iesniedzēja atteicās ierasties uz nopratināšanu, aizturēšanas piemērošanas pamats varētu būt personas pretdarbība atsevišķas procesuālās darbības – nopratināšanas veikšanai. Arī prokurore savā atbildē uz iesniedzējas sūdzību tieši šo norādīja kā pamatu aizturēšanas piemērošanai.

Kā aprakstīts juridiskajā literatūrā, tad attiecībā uz aizturēšanu var izdalīt vispārīgo un speciālo pamatu. Vispārīgais aizturēšanas pamats ir sniegts KPL 264. panta pirmajā daļā, kas ir saistāms ar pieņēmumu, ka persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu. Kā izriet no krimināllietas Nr. [...] materiāliem, tad iesniedzēja tika aizturēta par tāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, par kuru var piemērot brīvības atņemšanas sodu, jo saskaņā ar Krimināllikuma 180. panta pirmo daļu par krāpšanu nelielā apmērā soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu. Kā secināms no lietas apstākļiem, tad uz iesniedzēju nav attiecināma KPL 264. panta otrā vai trešā daļa, jo par Krimināllikuma 180. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu var piemērot brīvības atņemšanas sodu un tas pēc klasifikācijas ir atzīstams par mazāk smagu noziegumu.

Savukārt speciālais pamats būtu jāsaprot, kā pieņēmums, ka nepiemērojot šo piespiedu līdzekli, nav nodrošināma kriminālprocesa atbilstoša norise.² Tas savukārt attiecās uz KPL 241. panta pirmo daļu, kas kā iepriekš tika secināts iesniedzējas gadījumā izpildās.

[5] Tomēr ar aizturēšanas pamatu vien nepietiek, jo atbilstoši KPL 264. panta pirmajai daļai ir jākonstatē, kāds no aizturēšanas nosacījumiem. Proti, personu var aizturēt tikai tad, ja ir pamats pieņēmumam par tāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, par kuru var piemērot brīvības atņemšanas sodu, un ja pastāv kāds no šādiem nosacījumiem:

- 1) persona pārsteigta tieši noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī, tūlīt pēc tam vai arī bēgot no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vietas;
- 2) uz personu kā noziedzīga nodarījuma izdarītāju norāda cietušais vai cita persona, kura redzējusi notikumu vai citādā veidā tieši ieguvusi šādu informāciju;
- 3) pie personas pašas vai tās lietošanā esošajās telpās vai citos objektos atrastas acīmredzamas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas pēdas;
- 4) noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vietā atrastas šīs personas atstātas pēdas.

---

² Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. 263. panta komentārs. Grāmata: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniska monogrāfija prof. Kristīnes Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 728. lpp.

Tāpat aizturēšanas pamatam un nosacījumam ir jāizpildās kumulatīvi. Savukārt to, kāds aizturēšanas nosacījums konkrētajā gadījumā pastāvēja, ir jābūt redzamam tieši aizturēšanas protokolā. Tomēr skatoties aizturēšanas protokolu neviens no pantā minētajiem nosacījumiem tajā nav norādīts, tikai aizturēšanas protokola 4. punktā sniegta vispārīga norāde uz KPL 264. panta pirmo daļu, nekonkretizējot punktu un tāpat arī aizturēšanas nosacījumu.

[6] Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 5. panta 1. punkts paredz, ka ikvienam cilvēkam ir tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību.

Nevienam nedrīkst atņemt brīvību, izņemot sekojošos gadījumos un likumā noteiktā kārtībā:

- a. ja kāda persona tiek likumīgi aizturēta uz kompetentas tiesas sprieduma pamata;
- b. ja kāda persona tiek likumīgi arestēta vai aizturēta par nepakļaušanos likumīgam tiesas spriedumam vai lai nodrošinātu jebkuru likumā paredzētu saistību izpildi;
- c. ja kāda persona tiek likumīgi arestēta vai aizturēta ar nolūku nodot viņu kompetentiem juridiskiem orgāniem, balstoties uz pamatotām aizdomām, ka šī persona ir pārkāpusi likumu, vai ja ir pamatots iemesls uzskatīt par nepieciešamu aizkavēt viņu izdarīt likumpārkāpumu vai nepieļaut viņa bēgšanu pēc likumpārkāpuma izdarīšanas;
- d. ja likumīgā kārtā tiek aizturēts nepilngadīgais vai nu pāraudzināšanas nolūkā, vai lai nodotu viņu kompetentiem juridiskiem orgāniem;
- e. ja likumīgi tiek aizturētas personas ar nolūku aizkavēt infekcijas slimību izplatīšanos, vai garīgi slimas personas, alkoholiķi vai narkomāni, vai kļaidoņi;
- f. ja likumīgi tiek arestēta vai aizturēta kāda persona ar nolūku neļaut šai personai nelikumīgi iebrukt valstī, vai ja attiecībā pret kādu personu tiek veiktas darbības ar nolūku šo personu deportēt vai izraidīt no valsts.

Lietā nav strīda, ka veicot iesniedzējas aizturēšanu, iesniedzējai tika atņemta brīvība. Tālāk vērtējot, vai pastāvēja tiesisks pamats brīvības atņemšanai, attiecībā uz t.s. īslaicīgo aizturēšanu Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT) ir skaidrojusi, ka, pamatojoties uz Konvencijas 5. panta 1. punkta c) apakšpunktu, personu var aizturēt tikai kriminālprocesa ietvaros ar mērķi nodot šo personu kompetentām valsts varas iestādēm, balstoties uz pamatotām aizdomām, ka tā ir pārkāpusi likumu³. Skatoties ECT judikatūru tieši Konvencijas 5. panta 1. punkta c) apakšpunkts ir visbiežāk piemērojamais pamats personas aizturēšanai gadījumos, kad nepieciešama personas īslaicīga aizturēšana kriminālprocesuālām vajadzībām⁴. Arī KPL 263. un 264. pants ir konstruēti

³ ECT 2018. gada 20. marta sprieduma lietā “Şahin Alpay v. Turkey”, pieteikuma Nr. 16538/17, 103. punkts.

⁴ [Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights. Right to liberty and security](#)

tādējādi, ka aizturēšanas pamatā ir pieņēmums par izdarītu noziedzīgu nodarījumu, uz ko norāda kāds no KPL 264. panta pirmajā daļā minētajiem aizturēšanas nosacījumiem.

Tomēr tā kā iesniedzējas aizturēšana netika pamatota ar kādu no minētajiem nosacījumiem, kas pamato tās saistību ar noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, bet gan ar nepieciešamību veikt procesuālās darbības, Konvencijas 5. panta 1. punkta c) apakšpunkts uz iesniedzējas situāciju varētu arī nebūt attiecināms. Šādā gadījumā varētu būt pamats vērtēt šādas aizturēšanas atbilstību Konvencijas 5. panta 1. punkta b) apakšpunktam, kas paredz, ka persona tiek likumīgi arestēta vai aizturēta, lai nodrošinātu jebkuru likumā paredzētu saistību izpildi. Arī ECT savā praksē ir vērtējusi Konvencijas 5. panta 1. punkta b) apakšpunkta attiecināmību uz aizturēšanu kriminālprocesa ietvaros, lai nodrošinātu personas ierašanos pie procesa virzītāja liecību sniegšanai⁵.

[7] KPL 145. pants paredz, ka pratināšana ir izmeklēšanas darbība, kuras saturs ir informācijas iegūšana no pratināmās personas. Atbilstoši 146. panta pirmajai daļai personu uz pratināšanu aicina ar pavēsti vai citādā veidā, informējot, kas un kādā lietā aicina sniegt liecību, kā arī par neierašanās sekām. KPL 328. pants nosaka, ka pavēste ir dokuments, ar kuru procesa virzītājs uzaicina personu uz izmeklēšanas iestādi, prokuratūru vai tiesu, lai tā piedalītos kriminālprocesā (turpmāk — aicināmā persona). Nepieciešamības gadījumā uzaicināšanai var izmantot citus saziņas veidus. Atbilstoši KPL 9. panta pirmajai daļai uzsāktā kriminālprocesā ikvienas personas pienākums ir izpildīt kriminālprocesa veikšanai pilnvarotās amatpersonas procesuālās prasības un ievērot likumā noteikto procesuālo kārtību, ko procesa virzītājs saskaņā ar KPL 27. panta pirmās daļas 4. punktu pieprasa ievērot. Personai, pret kuru uzsākts kriminālprocess, atbilstoši KPL 61. panta ceturtajai daļai ir pienākums noteiktajā laikā ierasties procesa veikšanai pilnvarotas amatpersonas norādītajā vietā, ja uzaicinājums izdarīts likumā noteiktajā kārtībā, un nekavēt un netraucēt kriminālprocesa norisi.

Nemot vērā, ka iesniedzēja izrādīja pretdarbību nopratināšanai, to būtu pamats vērtēt, kā nepieciešamību nodrošināt likumā paredzētas saistības izpildi.

Tomēr šajā sakarā jānorāda, ka atbilstoši ECT judikatūrai, lai ievērotu Konvencijas 5. panta 1. punktā noteikto likumības prasību, aizturēšanai ir jābūt izdarītai “likumā noteiktajā kārtībā”, un Konvencija galvenokārt atsaucas tieši uz valsts tiesību aktiem. Tādējādi valstij visupirms ir pienākums ievērot attiecīgo nacionālo likumu materiālās un procesuālās normas.⁶

---

⁵ Sk. ECT 2017. gada 31. janvāra sprieduma lietā “Rozhkov v. Russia (No. 2)”, pieteikuma Nr. 38898/04, 89.-97. punktu.

⁶ Sk., piemēram, ECT 2010. gada 29. marta sprieduma lietā “Medvedyev and Others v. France”, pieteikuma Nr. 3394/03, 79. punktu.

ECT ir atzinusi, ka aizturēšanas protokola nesastādīšana ir ļoti nopietns pārkāpums, jo tiesa vienmēr ir uzskatījusi, ka neregistrēta kādas personas aizturēšana pilnīgi noliedz Konvencijas 5. pantā ietvertās pamatgarantijas. Apstākļi, ka lietā nav protokola par tādiem jautājumiem kā aizturēšanas datums, laiks un vieta, aizturētās personas vārds, aizturēšanas iemesli, kā arī aizturēšanu veicošās personas vārds, neatbilst Konvencijas 5. panta mērķim. Turklāt tas arī nav savienojams ar Konvencijas 5. panta 1. punktā nostiprināto likumības prasību.⁷

No krimināllietas materiāliem redzams, ka aizturēšanas protokolā nav aizpildīta KPL 266. panta pirmās daļas 3. punktā noteiktā prasība par to, kāpēc ir veikta aizturēšana, jeb kurš no KPL 264. panta pirmās daļas nosacījumiem izpildās, lai veiktu iesniedzējas aizturēšanu. Turklāt jāatzīmē, ka arī atbrīvošanas protokolā nav norādīts, uz kāda no KPL 269. panta pirmās daļas pamatiem iesniedzēja tika atbrīvota, kas citstarpā varētu liecināt arī par aizturēšanas nosacījumu.

Ievērojot to, ka Latvijas Republikas nacionālais regulējums neparedz veikt personas aizturēšanu tikai uz tā pamata vien, ka persona ir pretdarbojusies procesuālas darbības veikšanai, bet gan aizturēšana ir jāpamato ar kādu no likumā minētajiem aizturēšanas nosacījumiem, secināms, ka iesniedzējas aizturēšana neatbilda Konvencijas 5. panta 1. punkta prasībām. **Līdz ar to attiecībā uz iesniedzēju ir noticis Konvencijas 5. panta 1. punkta pārkāpums.**

[8] KPL 244. panta pirmā daļa nosaka, ka procesa virzītājs izvēlas tādu procesuālo piespiedu līdzekli, kas pēc iespējas mazāk aizskar personas pamattiesības un ir samērīgs. Proti, procesuālajam piespiedu līdzeklim jābūt pēc iespējas mazāk personas pamattiesības aizskarošam, taču vienlaikus samērīgam un pietiekami efektīvam.⁸ Aizturēšana nevar tikt izmantota kā liecību iegūšanas līdzeklis vai līdzeklis procesa virzītāja praktiskā darba atvieglošanai (cilvēku grūtāk laikietilpīgāk izsaukt ar pavēsti, tas ir “pieejamāks”, atrazdamies īslaicīgās aizturēšanas vietā) vai taktisks paņēmieni atzīšanās iegūšanai vai tml. situācijā, kad nav pamata brīvības atņemšanai.⁹

Pēc iepazīšanās ar krimināllietas Nr. [...] materiāliem tiesībsargs atzīst, ka iesniedzēja izrādīja pretdarbību procesuālās darbības – nopratināšanas – veikšanai, ko viņai kā personai, kura īsteno tiesības uz aizstāvību, bija pienākums ievērot. Tomēr lietā norādītais pamats, ka iesniedzējas aizturēšana notika tieši ar mērķi veikt ar viņu procesuālās darbības, neliecina par kriminālprocesā

---

⁷ ECT 2016. gada 28. aprīļa sprieduma lietā “Čamans un Timofejeva pret Latviju”, pieteikuma Nr.42906/12, 129. punkts un ECT 2002. gada 13. jūnija sprieduma lietā “Anguelova v. Bulgārija”, pieteikuma Nr. 38361/97, 154. punkts.

⁸ Meikališa Ā. 244. panta komentārs. Grāmata: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniska monogrāfija prof. Kristīnes Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 676. lpp.

⁹ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. 263. panta komentārs. Grāmata: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniska monogrāfija prof. Kristīnes Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 729. lpp.

iesaistīto amatpersonu pietiekamu izpratni par aizturēšanas kā brīvības atņemšanas būtisko ietekmi uz personas pamatbrīvībām, ņemot vērā, ka tiesībām uz brīvību un drošību ir vislielākā nozīme demokrātiskā sabiedrībā Konvencijas izpratnē¹⁰.

Sekojošā procesa virzītāja vēlmei pēc iespējas ātrāk nodrošināt iesniedzējas nopratināšanu, vienlaikus paturot prātā, ka pavēstē nopratināšanas datums tika norādīts 2024. gada 30. septembris, kas bija pēc iesniedzējas faktiskās aizturēšanas brīža, kā arī novērst risku, ka iesniedzēja varētu neierasties uz 2024. gada 30. septembra nopratināšanu, nepastāvot kādam no aizturēšanas nosacījumiem, procesa virzītājam vajadzēja apsvērt citu procesuālo piespiedu līdzekļu piemērošanu. Piemēram, KPL 250. panta pirmā un otrā daļa paredz, ka, lai nodrošinātu personas piedalīšanos procesuālajā darbībā, ja tā bez attaisnojoša iemesla neierodas pēc procesa virzītāja aicinājuma, var piemērot piespiedu atvešanu. Personai, pret kuru uzsākts kriminālprocess, aizdomās turētajam un apsūdzētajam piespiedu atvešanu var piemērot arī bez iepriekšēja aicinājuma, ja viņa dzīvesvieta nav zināma vai ja viņš slēpjas no pirmstiesas kriminālprocesa vai tiesas. Lai gan arī piespiedu atvešanas gadījumā būtu pamats to vērtēt kā brīvības atņemšanu Konvencijas 5. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē¹¹, tomēr tas ir ar mazāku personu tiesību aizskarošu raksturu.

Savukārt KPL 288. pants paredz, ka procesuālās sankcijas ir piespiedu līdzekļi, kurus procesa virzītājs vai izmeklēšanas tiesnesis var piemērot personai, kura nepilda likumā paredzētos procesuālos pienākumus, traucē procesuālās darbības veikšanu vai izrāda necieņu tiesai. Atbilstoši KPL 289. panta pirmās daļas 1., 3. un 4. punktam kriminālprocesā iesaistītajai vai citai personai var piemērot procesuālo sankciju par likumā paredzēto un procesa virzītāja noteikto procesuālo pienākumu nepildīšanu, atkārtotu neierašanos pēc procesa virzītāja uzaicinājuma bez attaisnojoša iemesla vai nepaziņošanu par nespēju ierasties pēc procesa virzītāja uzaicinājuma, ja tāda iespēja bija. Atbilstoši KPL 290. panta pirmajai daļai šādos gadījumos personai, kura pārkāpusi likumā noteikto kārtību, varētu piemērot procesuālās sankcijas brīdinājuma vai piespiedu naudas veidā.

Tiesībsargam nav pienākuma norādīt uz konkrētu lietā piemērojamo procesuālo piespiedu līdzekli, bet gan vērst uzmanību, ka lietā pastāvēja citas alternatīvas iespējas, starp kurām procesa virzītājs varēja izvēlēties, tādējādi nodrošinot, ka izvēlētais procesuālais piespiedu līdzeklis pēc iespējas mazāk aizskar personas pamattiesības un ir samērīgs.

---

¹⁰ ECT 2008. gada 18. marta sprieduma lietā "Ladent v. Poland", pieteikuma Nr. 11036/03, 45. punkts.

¹¹ Šajā sakarā sk. ECT 2017. gada 31. janvāra sprieduma lietā "Rozhkov v. Russia (No. 2)", pieteikuma Nr. 38898/04, 79. punktu un ECT 2011. gada 31. maija sprieduma lietā "Khodorkovskiy v. Russia", pieteikuma Nr. 5829/04, 134. punktu.

ECT ir norādījusi, ka personas aizturēšanai ir jābūt kā samērīgam līdzeklim, lai sasniegtu nepieciešamo mērķi. Vietējām varas iestādēm vienmēr būtu jāapsver citu, mazāk stingrāku, pasākumu piemērošanu, nevis aizturēšanu, respektīvi – tām ir pienākums apsvērt alternatīvus līdzekļus. Turklāt iestādēm ir pārlicinoši jāpamato aizturēšanas nepieciešamība.¹² Arī Satversmes tiesa ir skaidrojusi, ka samērīguma princips ir viens no svarīgākajiem demokrātiskas tiesiskas valsts vispārējiem tiesību principiem. Tas vispārīgā veidā noteic, ka starp valsts varas darbību, kas ierobežo personas tiesības un legītīmās intereses, un mērķi, ko valsts vara ar šo darbību tiecas sasniegt, ir jābūt saprātīgām attiecībām. No demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas atvasināms pienākums visām valsts institūcijām savā darbībā ievērot samērīguma principu. Valsts pārvaldei, īstenojot valsts varu, katrā konkrētajā gadījumā ir jāņem vērā samērīguma princips, it sevišķi gadījumos, kad ar valsts pārvaldes rīcību tiek ierobežotas personas pamattiesības¹³.

Arī KPL mērķis ir noteikt tādu kriminālprocesa kārtību, kas nodrošina efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē, un kriminālprocesu veic, ievērojot starptautiski atzītās cilvēktiesības un nepieļaujot neattaisnotu kriminālprocesuālo pienākumu uzlikšanu vai nesamērīgu iejaukšanos personas dzīvē (KPL 1. pants un 12. panta pirmā daļa).

Tādējādi tieši valsts iestādei, šajā gadījumā Valsts policijai, kas īsteno procesa virzītāja funkciju šajā kriminālprocesā, bija pienākums pārlicinoši pierādīt, ka iesniedzējas aizturēšana izskatāmajā gadījumā ir bijusi samērīga jeb, citiem vārdiem sakot, tā konkrētajos apstākļos ir bijusi patiešām nepieciešama. Ņemot vērā, ka aizturēšana lietā netika pienācīgā veidā pamatota atbilstoši KPL nosacījumiem, nav arī iespējams objektīvi spriest par tās samērīgumu. Tādējādi procesa virzītājs nav pamatojis, ka iesniedzējas aizturēšana konkrētajos apstākļos bija patiešām nepieciešama, kas neatbilst Konvencijas 5. panta 1. punkta prasībām. **Līdz ar to arī šajā daļā tiesībsargs konstatē, ka ir noticis Konvencijas 5. panta 1. punkta pārkāpums.**

Tiesībsarga rekomendācijas

[9] Tiesībsarga likuma 25. panta pirmā daļa paredz, ka tiesībsargs pārbaudes lietu pabeidz ar lietā iesaistīto personu izlīgumu vai tiesībsarga atzinumu. Tā kā no pārbaudes lietas apstākļiem izriet, ka izlīgums lietā nav iespējams, tiesībsargs pārbaudes lietu pabeidz ar ieteikumiem.

---

¹² ECT 2018. gada 22. oktobra sprieduma lietā "S., V. and A. v. Denmark", pieteikumi Nr. 35553/12, Nr. 36678/12 un Nr. 36711/12, 77. punkts.

¹³ Satversmes tiesas 2018. gada 14. decembra sprieduma lietā Nr. 2018-09-0103 14.3. punkts.

Tiesībsarga likuma 12. panta 4. punkts nosaka, ka tiesībsargs, izskatot pārbaudes lietu sniedz iestādei ieteikumus un atzinumus par tās darbības tiesiskumu, lietderību un labas pārvaldības principa ievērošanu.

Ņemot vērā pārbaudes lietā secināto, tiesībsargs rekomendē **Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldes Dienvidlatgales iecirknim Daugavpilī** un **Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldei** ņemt vērā tiesībsarga atzinumā izdarītos secinājumus un veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka Valsts policijas amatpersonas ievēro KPL nosacījumus attiecībā uz kriminālprocesuālo aizturēšanu, tādējādi nodrošinot no tiesību uz brīvību izrietošo pamatprincipu ievērošanu. Tāpat tiesībsargs aicina Valsts policiju nodrošināt, ka ar aizturēšanu saistītie procesuālie dokumenti (KPL 266. un 269. pants) tiek pienācīgā KPL noteiktajā kārtībā sastādīti un aizpildīti.

Dienvidlatgales prokuratūrai tiesībsargs rekomendē ņemt vērā tiesībsarga atzinumā izdarītos secinājumus un izmantot tos turpmākā darbā, vērtējot aizturēšanas tiesiskumu.

Savukārt iesniedzēju tiesībsargs informē par iespēju Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likumā noteiktajā kārtībā pieprasīt no valsts atbilstīgu atlīdzinājumu par nemantisko kaitējumu, kas nodarīts kriminālprocesā iestādes prettiesiskas rīcības dēļ. Atbilstoši šā likuma 6. panta pirmajai daļai prettiesisku rīcību konstatē ar iestādes, kriminālprocesā pilnvarotas amatpersonas vai tiesas nolēmumu. Ņemot vērā, ka uzraugošā prokurore kriminālprocesā nekonstatēja prettiesisku Valsts policijas rīcību iesniedzējas aizturēšanā un uzraugošās prokurores atbildē ietvertais nolēmums nav pārsūdzams, tiesībsargs informē iesniedzēju par iespēju vērsties pie amatā augstāka prokurora (Dienvidlatgales prokuratūras virsprokurora pienākumu izpildītājs Dzintars Zaikovskis, e-pasts: Dienvidlatgale@lrp.gov.lv), lai tas, izmantojot savas KPL 46. panta otrās daļas 7. punktā paredzētās tiesības, lemtu par aizturēšanas tiesiskumu un amatā zemāka prokurora lēmuma atcelšanu. Ja amatā augstāks prokurors konstatētu prettiesisku rīcību aizturēšanā, iesniedzēja būtu tiesīga vērsties Ģenerālprokuratūrā ar iesniegumu par kriminālprocesā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu.

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 25. panta ceturto daļu tiesībsarga atzinumam ir rekomendējošs raksturs.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons